

Gezamenlijke nota van Eurojust en het Europees justitieel netwerk over de praktische toepassing van het Europees onderzoeksbevel

Juni 2019

EUROPEES JUSTITIEEL
NETWERK (EJN)

Deze nota dient ter ondersteuning van de werkzaamheden van de nationale autoriteiten die belast zijn met de toepassing van Europese onderzoeksbevelen (EOB), en is juridisch niet bindend.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	5
2. Het toepassingsgebied van de richtlijn betreffende het Europees onderzoeksbevel	5
2.1. “Alle onderzoeksmaatregelen” (artikel 3) en “overeenkomstige bepalingen” (artikel 34).....	5
2.2. Het Europees onderzoeksbevel in alle fasen en/of na het proces.....	6
3. De inhoud en vorm van het Europees onderzoeksbevel (artikel 5)	7
3.1. Invullen van het EOB-formulier (bijlage A).....	7
3.2. Informatie of documenten die - al dan niet - door de uitvaardigende autoriteit moeten worden verschaft.....	8
3.3. Taal van het formulier en problemen in verband met vertaling	9
4. Het uitvaardigen en toezenden van een Europees onderzoeksbevel	9
4.1. Betrokken bevoegde autoriteiten (uitvaardigende en validerende autoriteit)	9
4.2. Evenredigheidscontrole(artikel 6, lid 1).....	10
4.3. Verschillende maatregelen, verschillende Europese onderzoeksbevelen?.....	10
4.4. Toezending van het Europees onderzoeksbevel (artikel 7)	10
5. De erkenning en tenuitvoerlegging van een Europees onderzoeks-bevel	11
5.1. Betrokken bevoegde autoriteiten	11
5.2. Erkenning en tenuitvoerlegging (artikel 9).....	11
5.3. Toepassing van een andere soort onderzoeksmaatregel (artikel 10)	12
5.4. Gronden voor weigering van de erkenning of de tenuitvoerlegging (artikel 11).....	12
5.5. Spoedeisende gevallen	13
5.6. Kennisgeving van ontvangst (artikel 16, lid 1, bijlage B) en termijnen (artikel 12, bijlage B)	13
6. Specifieke onderzoeksmaatregelen (artikelen 22-31)	14
6.1. Algemeen.....	14
6.2. Verhoor per videoconferentie (artikel 24).....	14
6.3. Verhoor per telefoonconferentie (artikel 25)	15
6.4. Inlichtingen over bancaire en andere financiële operaties (artikel 27)	15
6.5. Rechtstreekse bewijsvergaring (artikel 28).....	15
6.6. Interceptie van telecommunicatie met technische hulp (artikel 30).....	15
6.7. Interceptie van telecommunicatie zonder technische hulp (artikel 31).....	15
7. Specialiteitsbeginsel	16
8. Europees onderzoeksbevel versus andere instrumenten	16
8.1. Europees onderzoeksbevel versus bevroezingsinstrumenten.....	16
8.2. Europees onderzoeksbevel versus gemeenschappelijke onderzoeksteams	16
8.3. Europees onderzoeksbevel versus Europees aanhoudingsbevel	17
8.4. Grensoverschrijdende observaties	17
9. Bijstand verleend door Eurojust en het Europees justitieel netwerk	17
9.1. Algemene opmerkingen	17
9.2. Eurojust	18
9.3. Het Europees justitieel netwerk.....	18
Bibliografie	19

1. Inleiding

Dit document wil rechtsbeoefenaars richtsnoeren toereiken voor de praktische toepassing van Richtlijn 2014/41/EU van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken (de “richtlijn betreffende het Europees onderzoeksbevel” of “de EOB-richtlijn”)¹. Het is een compilatie van informatie met bijzondere aandacht voor problemen/uitdagingen, mogelijke oplossingen en beste praktijken, die is samengebracht door Eurojust en het Europees justitieel netwerk (EJN) op basis van vergaderingen, documenten en behandelde zaken.

Deze gezamenlijke nota handelt over problemen die zijn vastgesteld in verband met de vier hoofdfases

van het traject van een EOB (de uitvaardiging, de toezending, de erkenning en de tenuitvoerlegging), alsook over problemen in verband met het toepassingsgebied van de EOB-richtlijn en het gebruik ervan versus het gebruik van andere daarnaast bestaande rechtsinstrumenten, de bevoegde autoriteiten, inhoud, vorm en taalgebruik van het EOB en het gebruik van bepaalde specifieke onderzoeksmaatregelen.

Deze gezamenlijke nota is een document in ontwikkeling dat in de toekomst door Eurojust en het EJN zal worden geactualiseerd.

2. Het toepassingsgebied van de richtlijn betreffende het Europees onderzoeksbevel

2.1. “Alle onderzoeksmaatregelen” (artikel 3) en “overeenkomstige bepalingen” (artikel 34)

Met ingang van 22 mei 2017 verving de EOB-richtlijn, krachtens artikel 34, lid 1, van die richtlijn, de “**overeenkomstige bepalingen**” van het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van de Raad van Europa van 20 april 1959, alsmede de twee aanvullende protocollen, en van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de lidstaten van de Europese Unie.

De interpretatie van de uitdrukking “overeenkomstige bepalingen” blijft een zorgpunt. In sommige lidstaten bevat de nationale omzettingswetgeving een lijst van de maatregelen die buiten het toepassingsgebied van de EOB-richtlijn vallen, terwijl in andere lidstaten gebruikgemaakt wordt van zachte wetgeving (bv. richtsnoeren uitgevaardigd door een college van procureurs-generaal). Bij gebrek aan een gemeenschappelijke lijst voor de Europese Unie (EU) bestaan er in de lidstaten verschillende interpretaties met betrekking tot

sommige maatregelen en bepalingen, wat af en toe tot onenigheid leidt. Met uitzondering van Raadsdoc. 14445/11 is er tot nu toe geen alomvattende lijst beschikbaar die precies aangeeft welke bepalingen zullen worden vervangen. In een **gezamenlijke nota van Eurojust en het EJN** zijn de visies van de contactpunten van het EJN verzameld met betrekking tot de interpretatie van de uitdrukking “overeenkomstige bepalingen” in de zin van artikel 34, lid 1, van de EOB-richtlijn (zie “Eurojust/EJN Note on the meaning of “corresponding provisions” and the applicable legal regime in case of delayed transposition of the EIO Directive”).

Artikel 3 van de EOB-richtlijn betreffende het toepassingsgebied van het EOB verwijst naar “**alle onderzoeksmaatregelen**”, met uitzondering van het instellen van een gemeenschappelijk onderzoeksteam (GOT).

De onderstaande criteria kunnen helpen bij het beoordelen van de vraag of de EOB-richtlijn van toepassing is:

- ▶ het bevel heeft betrekking op een onderzoeksmaatregel die ertoe strekt bewijs te vergaren of te gebruiken;

¹ De EOB-richtlijn is van toepassing op alle erdoor gebonden lidstaten (26 lidstaten; Ierland en Denemarken zijn niet gebonden door de richtlijn).

- ▶ de maatregel is uitgevaardigd of erkend door een rechterlijke autoriteit; en
- ▶ de maatregel heeft betrekking op door de EOB-richtlijn gebonden lidstaten.

Indien niet is voldaan aan één van deze criteria, dan is de EOB-richtlijn niet het geschikte instrument en moet een ander rechtsinstrument worden toegepast. Wanneer bijvoorbeeld een maatregel geen gevolgen voor de bewijsgaring heeft maar een louter procedureel doel nastreeft (bv. betekening en kennisgeving en verzending van procedurestukken), dan moet een verzoek om wederzijdse rechtshulp en niet een EBO worden uitgevaardigd.

Om de interpretatie van het toepassingsgebied van de EOB-richtlijn te helpen verduidelijken, heeft het EJN-secretariaat een document gepubliceerd met de titel "Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive", dat voor rechtsbeoefenaars beschikbaar is op de EIJN-website.

Men is het erover eens dat de EOB-richtlijn niet van toepassing is op de onderstaande maatregelen:

- ▶ het instellen van een GOT en de bewijsgaring in het kader van een GOT;
- ▶ betekening en kennisgeving en verzending van procedurestukken, tenzij de afgifte van een document **ten dienste** staat van de onderzoeksmaatregel die het voorwerp is van het EOB — in dat geval moet voor de opname ervan in het EOB een flexibele benadering worden gehanteerd in overeenstemming met artikel 9, lid 2, van de EOB-richtlijn;
- ▶ uitwisseling van gegevens op eigen initiatief (artikel 7 van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken);
- ▶ overdracht van strafvervolgning (artikel 21 van het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van de Raad van Europa van 20 april 1959 en het Europees Verdrag betreffende de overdracht van strafvervolgning van de Raad van Europa van 15 mei 1972);
- ▶ bevrozing van voorwerpen met het oog op daaropvolgende confiscatie (Kaderbesluit 2003/577/JBZ van de Raad van 22 juli 2003 inzake de tenuitvoerlegging in de Europese Unie van beslissingen tot bevrozing van voorwerpen of bewijsstukken; en vanaf 19 december

2020, Verordening (EU) 2018/1805 inzake de wederzijdse erkenning van bevrozingsbevelen en confiscatiebevelen);

- ▶ teruggave: terugzending van een voorwerp naar een slachtoffer (artikel 8 van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken);
- ▶ uittreksels van het strafregister opvragen/Ecris;
- ▶ samenwerking tussen politiediensten; of
- ▶ samenwerking tussen douanediensden.

Een van de bepalingen waarover twijfel bestaat bij rechtsbeoefenaars, is artikel 19 van het Verdrag van Boedapest inzake de doorzoeking en inbeslagneming van opgeslagen computergegevens. Het merendeel van de rechtsbeoefenaars lijkt ervan overtuigd dat deze bepaling nog steeds kan worden gebruikt omdat het geen "overeenkomstige bepaling" is. (Zie ook **punt 8. Europees onderzoeksbevel versus andere instrumenten**).

2.2. Het Europees onderzoeksbevel in alle fasen en/of na het proces

In **overweging 25** van de EOB-richtlijn wordt opgemerkt dat in die richtlijn regels worden bepaald voor het ten uitvoer leggen van een onderzoeksmaatregel, in elke fase van de strafprocedure, dus ook op het proces zelf.

Het EOB is niet alleen van toepassing op de **bewijsgaring tijdens de onderzoeksfase van de strafprocedure, maar ook tijdens het proces**. Daarenboven is in sommige lidstaten het EOB ook van toepassing op maatregelen die worden genomen **tijdens de tenuitvoerlegging van een rechterlijke beslissing** (bv. tijdens een financieel onderzoek teneinde vermogensbestanddelen op te sporen nadat een definitieve beslissing tot verbeurdverklaring is genomen, of met het oog op bewijsgaring aangaande de omstandigheden van de tenuitvoerlegging van een straf). Deze benadering van het gebruik van een EOB **na het proces** is verbonden aan nationale rechtsstelsels die de tenuitvoerleggingsfase ook als een onderdeel van de strafprocedure beschouwen.

(Zie ook **punt 6.2. Verhoor per videoconferentie en punt 8.3. Europees onderzoeksbevel versus Europees aanhoudingsbevel**).

3. De inhoud en vorm van het Europees onderzoeksbevel (artikel 5)

3.1. Invullen van het EOB-formulier (bijlage A)

Het **standaardformulier (bijlage A)**, dat in alle talen beschikbaar is, is ingevoerd om eenvoud en efficiëntie te bevorderen, wat de geest van de EOB-richtlijn en het concept van wederzijdse erkenning benadrukt. Het doel van het formulier is vormvoorschriften te vereenvoudigen, kwaliteit te verhogen en vertaalkosten te verminderen.

Desondanks ondervinden rechtsbeoefenaars verscheidene problemen bij het invullen van bijlage A:

- ▶ EOB's zijn soms te kort en er ontbreekt essentiële informatie (bv. onvoldoende informatie over de noodzaak van de maatregel voor het onderzoek, ontbrekende data, geen informatie over betrokken personen of ontoereikende omschrijving van de onderzochte feiten, wat het bijvoorbeeld moeilijk maakt om te toetsen op dubbele strafbaarheid). Daardoor moet de overlegprocedure worden opgestart en moeten er overeenkomstig artikel 11, lid 4, van de EOB-richtlijn verzoeken om bijkomende informatie worden verzonden.
- ▶ De formuleringen in de bijlagen bij de nationale wetten die de EOB-richtlijn omzetten, **stemmen niet altijd volledig overeen** met de formuleringen van de officiële bijlagen bij de EOB-richtlijn. Deze situatie kan tot verwarring en vertraging leiden; daarom moet steeds het formulier van de EOB-richtlijn worden gebruikt.
- ▶ Het ontbreken van een **selectievak voor bepaalde onderzoeksmaatregelen**, zoals huiszoekingen, verstrekingsbevelen en EOB's in verband met forensisch bewijs, leidt ertoe dat deze onderzoeksmaatregelen moeten worden omschreven in het open vak.
- ▶ Er is **geen vak/veld om aan te geven** dat er een aantal **bijlagen** bij het formulier zijn gevoegd.
- ▶ Er zijn met name problemen ondervonden in gevallen met **verscheidene betrokken personen of meerdere bevoegde autoriteiten op regionaal niveau** in de uitvoerende lidstaat (de uitvoerende

lidstaat moet er evenwel voor zorgen dat alle bevoegde nationale autoriteiten tijdig worden betrokken in overeenstemming met het recht van die staat).

- ▶ Er zijn problemen ondervonden wanneer **om meerdere maatregelen wordt verzocht** (in het bijzonder met betrekking tot deel C en deel I). (Zie ook **punt 4.3. Verschillende maatregelen, verschillende Europese onderzoeksbevelen?**)

Beste praktijk

- ▶ Doorgaans geniet het uitvaardigen van **één enkel EOB** de voorkeur in gevallen waarin verscheidene maatregelen worden gericht aan één bevoegde uitvoerende autoriteit. In sommige gevallen, echter, kan het raadzaam zijn **verscheidene EOB's** uit te vaardigen. (Zie ook **punt 4.3. Verschillende maatregelen, verschillende Europese onderzoeksbevelen?**)
- ▶ Om schendingen van het ne bis in idem-beginsel te voorkomen, is het raadzaam **de namen van de verdachten te vermelden**, ook al bevat het formulier geen specifieke plaats voor die informatie.
- ▶ Rechtsbeoefenaars wordt aangeraden om gebruik te maken van het **compendium op de website van het EJN**.
- ▶ In geval van **interceptie van telecommunicatie en/of huiszoeking** of indien het EOB verwijst naar een **dwangmaatregel**, moet de in bijlage A opgegeven informatie specifiek en gedetailleerd zijn, aangezien doorgaans geen ondersteunende documenten bij het EOB worden gevoegd. Rechtsbeoefenaars moeten bijvoorbeeld duidelijk aangeven waarom het EOB wordt uitgevaardigd in dat specifieke geval en wat naar verwachting zal worden gehoord/ gevonden/bereikt door de tenuitvoerlegging van de maatregelen.
- ▶ **Deel B** (Spoedeisendheid) mag enkel worden ingevuld na rijp beraad in gevallen waarin spoedeisendheid werkelijk is vereist, bijvoorbeeld indien een persoon van zijn vrijheid is benomen; indien de procesdatum nadert; indien elektronisch bewijs dreigt te vervallen; indien verjaring dreigt in te treden; indien coördinatie met andere verzoeken

en maatregelen noodzakelijk is; of indien voorlopige maatregelen dreigen te verstrijken. Zaken mogen niet als spoedeisend worden aangemerkt indien de autoriteiten in de uitvaardigende lidstaat de zaak louter willen bespoedigen. (Zie ook **punt 5.5. Spoedeisende gevallen**).

- ▶ **Deel C** (Uit te voeren onderzoeksmaatregel(en)) dient om de gevraagde onderzoeksmaatregelen te omschrijven. De uitvaardigende autoriteit dient zo nauwkeurig mogelijk te zijn. Indien een verzoek wordt ingediend om een getuige/slachtoffer/verdachte te verhoren, moet de uitvaardigende autoriteit helpen door een vragenlijst toe te voegen, ofwel in deel C zelf ofwel als bijlage bij het EOB.
- ▶ **Deel D** (Verband met een eerder EOB) kan worden gebruikt om eerdere EOB's te vermelden maar ook - in het licht van een ruimere interpretatie - om ter zake dienende informatie te verstrekken over samenhangende vroegere of toekomstige verzoeken om justitiële samenwerking, zoals komende EOB's of andere bevelen in het kader van wederzijdse erkenning (Europese aanhoudingsbevelen (EAB's), beslissingen tot bevrozing, enz.), verzoeken om wederzijdse rechtshulp, of GOT's, met inbegrip van bestaande GOT's met andere lidstaten in de context van multilaterale coördinatiekaders. Deel D moet in het bijzonder worden gebruikt wanneer verscheidene EOB's naar verscheidene lidstaten zijn verzonden en er nood is aan coördinatie en/of wanneer verscheidene EOB's tegelijkertijd naar dezelfde lidstaat zijn verzonden bij wijze van uitzondering op het principe van verzending van slechts één EOB ongeacht het aantal uit te voeren maatregelen.
- ▶ **Deel E** (Identiteit van de betrokkene) dient om de personen die betrokken zijn bij de onderzoeksmaatregel te identificeren (niet noodzakelijk de beschuldigde/verdachte persoon (personen)).
- ▶ **Deel G** (Gronden voor de uitvaardiging van het EOB) dient om een overzicht van de feiten en de identiteit van de vermoedelijke daders op te geven in korte, duidelijke zinnen, zodat een correcte controle van de dubbele strafbaarheid kan worden uitgevoerd, en daarbij een duidelijke beschrijving te geven van de verbanden tussen het misdrijf en/of de vermoedelijke daders, de betrokken personen en de gevraagde onderzoeksmaatregelen.

▶ **Deel I** (Voor de uitvoering vereiste vormvoorschriften en procedures) dient om informatie te verstrekken over vormvoorschriften en procedures die in acht moeten worden genomen op grond van het recht van de uitvaardigende lidstaat, en om uit te leggen hoe die vormvoorschriften en procedures moeten worden uitgevoerd door de uitvoerende autoriteit. Deel I wordt ook gebruikt om nader te omschrijven waarom wordt verzocht om de aanwezigheid van functionarissen van de uitvaardigende staat bij de uitvoering van het EOB. Dit deel biedt ook de mogelijkheid aan betrokkenen om aanwezig te zijn ter plaatse op grond van [artikel 4 van het Europees Verdrag aangaande de wederzijdse rechtshulp in strafzaken van de Raad van Europa van 20 april 1959](#).

▶ **Deel K** (Gegevens over de autoriteit die het EOB heeft uitgevaardigd) wordt gebruikt om informatie mee te delen over de uitvaardigende autoriteit (e-mailadres van de autoriteit; een alternatieve autoriteit indien nodig; en andere nuttige informatie, bv. talenkennis, de autoriteit die belast is met de praktische regeling voor de overdracht van bewijsstukken of de overbrenging van een persoon in hechtenis (tijdelijke overbrenging)).

3.2. Informatie of documenten die - al dan niet - door de uitvaardigende autoriteit moeten worden verschaft

Artikel 5 van de EOB-richtlijn inzake de inhoud en vorm van het EOB legt geen enkele wettelijke verplichting op om de nationale rechterlijke beslissing in het EOB te vermelden of deze als bijlage bij het EOB te voegen². Ook al vereist de wetgeving dat niet, het kan toch nuttig zijn om ter informatie **het nationale bevel toe te voegen** als bijlage, naargelang de zaak in kwestie: bijvoorbeeld, in gevallen waarin om een dwangmaatregel wordt verzocht, teneinde de rechtsgronden voor die maatregel uiteen te zetten, in het bijzonder wanneer de uitvoerende lidstaat ook een rechterlijk bevel moet uitvaardigen.

Bij de uitvoering van een EOB eist een minderheid van lidstaten op grond van hun nationaal recht in bepaalde gevallen nog steeds dat de uitvaardigende

² In tegenstelling tot artikel 8, lid 1, punt c), van het kaderbesluit betreffende het EAB (voor een interpretatie van deze bepaling zie het *Bob Dogi* arrest, HvJ-EU, zaak C-241/15) bevat artikel 5 van de EOB-richtlijn geen enkele verwijzing naar een onderliggende rechterlijke beslissing.

staat een nationaal bevel als bijlage bij het EOB voegt, bijvoorbeeld in geval van een verzoek tot interceptie van telecommunicatie. Als dat het geval is, moet dit pragmatisch worden opgelost, bijvoorbeeld door het EOB eenvoudig te houden en het (langere) nationale bevel, al dan niet vertaald, als bijlage toe te voegen

3.3. Taal van het formulier en problemen in verband met vertaling

Om het aantal problemen in verband met vertaling te verminderen, bepaalt artikel 5, lid 2, van de EOB-richtlijn dat elke lidstaat **mededeelt welke officiële taal of talen van de Unie**, naast zijn eigen officiële taal of talen, **kunnen worden gebruikt** voor het geval waarin de betrokken lidstaat de uitvoerende staat is. Hoewel de meerderheid van de lidstaten een bijkomende taal heeft aanvaard (vaak, maar niet altijd, het Engels), hebben sommige lidstaten, ondanks de formulering van de EOB-richtlijn, meegedeeld dat zij enkel hun eigen taal aanvaardden of dat zij enkel Engels aanvaardden in spoedeisende gevallen.

Ondervonden problemen: Er is geklaagd over de kwaliteit van de vertalingen. In gevallen waarin er geen EOB in de taal van de uitvaardigende lidstaat is toegevoegd, kan de uitvoerende autoriteit de onduidelijke delen van het verzoek niet in haar lidstaat laten vertalen.

Beste praktijk: Het EOB is een rechterlijk bevel en moet derhalve uitgevaardigd en ondertekend worden in de taal/talen van de uitvaardigende lidstaat. Voor de vertaling **moet steeds het officiële EOB-formulier/model** in de taal van de uitvoerende lidstaat **worden gebruikt**. Vertaal enkel de delen van het formulier die zijn ingevuld door de uitvaardigende autoriteit om dubieuze en niet-officiële/foutieve vertalingen te vermijden. Het compendium op de website van het EJM biedt automatische vertaling aan van de “vaste” onderdelen van het formulier. De EOB-formulieren (bijlagen A, B en C) zijn beschikbaar in alle talen van de Unie in Wordformaat in de juridische bibliotheek op de website van het EJM. (Zie bijlage A of “European Investigation Order — forms” om bijlagen A, B en C te raadplegen).

Een **EOB dat zonder vertaling is verzonden**, moet als “onvolledig” worden beschouwd in de zin van artikel 16, lid 2, punt a), van de EOB-richtlijn. In een dergelijke situatie moet de uitvoerende autoriteit de uitvaardigende autoriteit mededelen dat het EOB “onvolledig” is in plaats van het formulier terug te zenden of het als “onbestaande” te behandelen.

Het document van het EJM met als titel “Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive” bevat nuttige informatie met betrekking tot aanvaarde talen, onder meer in spoedeisende gevallen, in voorkomend geval.

4. Het uitvaardigen en toezenden van een Europees onderzoeksbevel

4.1. Betrokken bevoegde autoriteiten (uitvaardigende en validerende autoriteit)

De EOB-richtlijn heeft de fase van de uitvaardiging gejuridificeerd door te eisen dat EOB's worden uitgevaardigd door een rechter, een rechtbank, een onderzoeksrechter of een openbaar aanklager die bevoegd is voor de desbetreffende zaak (rechterlijke autoriteit als **uitvaardigende autoriteit**) of door te eisen dat een EOB wordt gevalideerd door één van deze autoriteiten (rechterlijke autoriteit als **validerende autoriteit**). Zie artikel 2, punt c), van de EOB-richtlijn.

Overeenkomstig artikel 7, lid 3, van de EOB-richtlijn kunnen centrale autoriteiten een nuttige administratieve rol spelen ter ondersteuning van rechterlijke autoriteiten. In sommige lidstaten vervult de centrale autoriteit extra taken, bijvoorbeeld in geval van de overbrenging van personen in hechtenis en overeenkomsten voor het delen van kosten.

Om **na te gaan** of de uitvaardigende of validerende autoriteit van een EOB een bevoegde instantie is, zullen de uitvoerende autoriteiten doorgaans steunen op wederzijds vertrouwen. Desondanks kunnen controles worden uitgevoerd in overeenstemming met artikel 9, lid 3, van de EOB-richtlijn. Het EJM-

document met als titel “Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive” kan helpen bij het beoordelen van de vraag of het ontvangen EOB is uitgevaardigd of gevalideerd door een bevoegde autoriteit.

(Zie ook **punt 5.5. Spoedeisende gevallen**).

4.2. Evenredigheidscontrole (artikel 6, lid 1)

Door de uitvaardigende autoriteit te controleren voorwaarden (artikel 6 EOB-richtlijn):

- ▶ De uitvaardigende autoriteit moet nagaan of de maatregel **noodzakelijk en evenredig** is.
- ▶ De uitvaardigende autoriteit moet nagaan of de maatregel **in dezelfde omstandigheden in een vergelijkbare binnenlandse zaak bevolen had kunnen worden**.

De EOB-richtlijn laat de evenredigheidscontrole over aan de uitvaardigende autoriteit (artikel 6, lid 1, van de EOB-richtlijn), maar als de uitvoerende autoriteit redenen heeft om aan te nemen dat niet is voldaan aan deze voorwaarde, kan zij in overleg treden met de uitvaardigende autoriteit (artikel 6, lid 3, van de EOB-richtlijn).

Deze situatie kan zich voordoen als de omschrijving van het misdrijf niet voldoende gedetailleerd is, als de gevraagde onderzoeksmaatregel te ruim en moeilijk te rechtvaardigen is, of als de maatregel niet voldoende concreet omschreven is om een echte beoordeling mogelijk te maken.

Dit **overlegmechanisme** kan worden gebruikt om ter zake dienende informatie te verstrekken en te vermijden dat de tenuitvoerlegging vertraging oploopt. Na overleg kan de uitvaardigende autoriteit beslissen het EOB in te trekken.

Kostengerelateerde problemen en minder ernstige strafbare feiten: In gevallen waarin de kosten als “uitzonderlijk hoog kunnen worden beschouwd”, kan via het in artikel 21, lid 2, van de EOB-richtlijn opgenomen overlegmechanisme een oplossing worden gevonden. De meningen zijn verdeeld over gevallen waarin de kosten op zich niet uitzonderlijk hoog zijn maar die verband houden met **minder ernstige strafbare feiten** die, bij herhaling, hoge kosten met zich mee kunnen brengen. De gronden voor weigering van erkenning

zijn echter exhaustief vastgelegd in de EOB-richtlijn en kosten-gerelateerde motieven kunnen niet als grond voor weigering van erkenning worden ingeroepen.

4.3. Verschillende maatregelen, verschillende Europese onderzoeksbevelen?

Wanneer om verscheidene maatregelen wordt verzocht, moeten zij **in beginsel in één EOB** worden opgenomen. Naargelang de aard en de draagwijdte van een zaak kan echter een **verschillende aanpak** raadzaam zijn. De volgende overwegingen kunnen in aanmerking worden genomen:

- ▶ **Vertrouwelijkheidskwesties en risico op openbaarmaking:** het kan de voorkeur verdienen afzonderlijke EOB's te gebruiken om te voorkomen dat bepaalde informatie aan verdachten wordt openbaar gemaakt waardoor de tenuitvoerlegging van andere maatregelen in het gedrang zou kunnen komen.
- ▶ **Complexiteit van de zaak:** in complexe zaken waarin om verschillende maatregelen wordt verzocht die betrekking hebben op verschillende natuurlijke en rechtspersonen met verschillende hoedanigheden in de procedure, zijn de interne samenhang en consistentie tussen de verschillende delen van bijlage A (in het bijzonder tussen delen C, D, E, G, H en I) een gedeeld punt van zorg. Daarom kan het te verkiezen zijn meerdere EOB's uit te vaardigen in plaats van één allesomvattend EOB.
- ▶ **Verschillende autoriteiten belast met de tenuitvoerlegging van het EOB:** in een dergelijk geval is het mogelijk dat verscheidene EOB's nodig zijn. Sommige lidstaten beschouwen dit echter als een interne kwestie en zijn van mening dat de uitvoerende lidstaat verantwoordelijk moet zijn voor de verdeling van de werkzaamheden en dat geen afzonderlijke EOB's moeten worden geëist.

4.4. Toezending van het Europees onderzoeksbevel (artikel 7)

Toezending (artikel 7 EOB-richtlijn)

Rechtstreeks van de uitvaardigende autoriteit aan de uitvoerende autoriteit (onverminderd de aanwijzing van centrale autoriteiten).

Naargelang de aard, complexiteit en spoedeisendheid van de zaak worden **verschillende kanalen** gebruikt om de toezending van de EOB's te versnellen en de echtheid te waarborgen. Deze kanalen zijn onder meer Eurojust, de contactpunten van het EJN en de verbindingsmagistraten.

Het is van bijzonder belang dat er een veilig communicatienetwerk voorhanden is dat het mogelijk maakt om EOB's op een veilige manier toe te zenden. Daartoe is de Europese Commissie momenteel een **beveiligd internetportaal** aan het ontwikkelen (uitwisselingsysteem voor digitaal bewijsmateriaal; een testversie zal naar verwachting eind 2019 operationeel zijn). Dit portaal zal de vorm krijgen van

een platform met een beveiligd communicatiekanaal voor de digitale uitwisseling van EOB's en antwoorden van rechterlijke autoriteiten van de EU.

Voorts kunnen EOB's worden ingediend via de **beveiligde verbinding van Eurojust** (niet alle lidstaten beschikken echter over die verbinding en communicatie is enkel mogelijk tussen een nationale autoriteit Eurojust, niet tussen nationale autoriteiten) en via de **beveiligde telecommunicatieverbinding van het EJN** (artikel 9 van het EJN-besluit en artikel 7, lid 4, van de EOB-richtlijn). De beveiligde verbinding is echter niet geschikt voor rechtstreeks contact tussen de bevoegde autoriteiten.

5. De erkenning en tenuitvoerlegging van een Europees onderzoeks-bevel

5.1. Betrokken bevoegde autoriteiten

Artikel 2, punt d), van de EOB-richtlijn omschrijft de **uitvoerende autoriteit** als *"een autoriteit die bevoegd is om een EOB [...] te erkennen en ten uitvoer te laten leggen"*.

Als een **EOB aan de verkeerde autoriteit in de uitvoerende staat is verzonden**, mag het niet worden teruggestuurd, maar moet het, overeenkomstig artikel 7, lid 6, van de EOB-richtlijn, aan de correcte uitvoerende autoriteit worden doorgestuurd; van deze situatie moet in bijlage B melding worden gemaakt.

Sommige lidstaten hebben een gecentraliseerde **ontvangende autoriteit** ingesteld, met name een rechterlijke autoriteit die het EOB ontvangt en - indien zij bevoegd is - erkent en vervolgens voor tenuitvoerlegging toewijst aan de bevoegde uitvoerende autoriteit.

Beste praktijk:

- ▶ Om de bevoegde uitvoerende autoriteit te bepalen en de nodige contactgegevens te verkrijgen, kan de **justitiële atlas van het EJN** worden geraadpleegd.
- ▶ Indien meerdere maatregelen gepland zijn in verschillende geografische gebieden en de uitvoerende staat geen centrale ontvangende autoriteit heeft, moet de uitvaardigende autoriteit de respectieve uitvoerende autoriteiten op de hoogte stellen van het bestaan van de andere gevraagde maatregelen in het betrokken land.

5.2. Erkenning en tenuitvoerlegging (artikel 9)

Erkenning en tenuitvoerlegging (artikel 9 van de EOB-richtlijn)

Regel:

- ▶ **verplichting tot tenuitvoerlegging** (Article 1 EIO DIR),
- ▶ **"zonder verdere formaliteiten"** (artikel 9, lid 1, van de EOB-richtlijn).

MAAR op voorwaarde van **erkenning** door de uitvoerende autoriteit.

Toepasselijk recht voor de tenuitvoerlegging
De tenuitvoerlegging wordt geregeld door het **recht van de uitvoerende lidstaat**.

MAAR de uitvoerende autoriteit zal de door de uitvaardigende autoriteit **uitdrukkelijk aangegeven** vormvoorschriften en procedures in acht nemen, "mits deze niet strijdig zijn met de fundamentele rechtsbeginselen van de uitvoerende staat"

In artikel 9, lid 1, van de EOB-richtlijn wordt bepaald dat de uitvoerende autoriteit een EOB **"zonder verdere formaliteiten" erkent** en voor de tenuitvoerlegging ervan zorgt. Bijgevolg laat de EOB-richtlijn geen ruimte voor een uitgebreid onderzoek van het dossier in de uitvoerende staat. Bepaalde controles moeten evenwel steeds plaatsvinden. (Zie ook de artikelen 10, lid 3, en 11 van de EOB-richtlijn).

De uitvoerende autoriteiten nemen de door de uitvaardigende autoriteiten uitdrukkelijk aangegeven vormvoorschriften en procedures zoveel mogelijk in acht (artikel 9, lid 2, van de EOB-richtlijn), maar het EOB moet worden ten uitvoer gelegd “op dezelfde wijze en onder dezelfde voorwaarden als waren de betrokken onderzoeksmaatregelen bevolen door een autoriteit van de uitvoerende staat” (artikel 9, lid 1, van de EOB-richtlijn).

5.3. Toepassing van een andere soort onderzoeksmaatregel (artikel 10)

Toepassing van een andere onderzoeksmaatregel (artikel 10 van de EOB-richtlijn):

- ▶ als de maatregel **niet bestaat** in de uitvoerende lidstaat en geen maatregel is die is opgenomen in artikel 10, lid 2, van de EOB-richtlijn (bv. niet-dwingende maatregelen);
- ▶ als de maatregel **niet zou kunnen worden toegepast** in een vergelijkbare binnenlandse zaak; of
- ▶ als een **minder indringende** maatregel tot hetzelfde resultaat zou leiden.

De EOB-richtlijn laat de evenredigheidscontrole over aan de uitvaardigende autoriteit (zie **punt 4.2. Evenredigheidscontrole**), maar bepaalt ook dat de uitvoerende autoriteit **een andere onderzoeksmaatregel kan toepassen, indien die maatregel met minder indringende middelen tot hetzelfde resultaat zou leiden** (artikel 10, lid 3, van de EOB-richtlijn), bijvoorbeeld een verstrekingsbevel in plaats van een huiszoeking.

Moeilijkheid: Het is mogelijk dat in de betrokken lidstaten verschillende wettelijke voorwaarden voor de onderzoeksmaatregelen bestaan.

Beste praktijk: Teneinde onnodig overleg en vertragingen tussen de uitvoerende autoriteit en de uitvaardigende autoriteit te vermijden, kan laatstgenoemde op het EOB vermelden dat minder indringende maatregelen (die tot hetzelfde resultaat leiden) mogen worden toegepast.

In artikel 10, lid 2, van de EOB-richtlijn worden de onderzoeksmaatregelen vermeld die altijd krachtens het nationale recht van de uitvoerende staat beschikbaar dienen te zijn, zoals **maatregelen van niet-dwingende of niet-intrusieve aard** zoals gedefinieerd in het recht van de uitvoerende staat (artikel 10, lid 2, punt

d), van de EOB-richtlijn). De meeste lidstaten hebben geen definitie van “maatregelen van niet-dwingende of niet-intrusieve aard” in hun wetgeving maar beschouwen de term als een gemeenschappelijk begrip dat is gedefinieerd in de dagelijkse rechtstaal en waarmee verwezen wordt naar maatregelen die de grondrechten niet aantasten en waarvoor meestal geen rechterlijk bevel nodig is (zie ook overweging 16).

5.4. Gronden voor weigering van de erkenning of de tenuitvoerlegging (artikel 11)

Gronden voor weigering van de erkenning/de tenuitvoerlegging (artikel 11 van de EOB-richtlijn):

- Immunititeit of voorrecht**, waardoor het EOB **niet ten uitvoer kan worden gelegd**. Het kan gaan om immuniteiten ten behoeve van medische of juridische beroepen. Het kan ook gaan om bepalingen betreffende de persvrijheid en de vrijheid van meningsuiting, ook al zijn deze strikt genomen geen voorrechten of immuniteiten (overweging 20).
- Indien tenuitvoerlegging **wezenlijke** belangen van **nationale veiligheid** zou schaden.
- In bestuursrechtelijke procedures of andere door een rechterlijke autoriteit ingestelde procedures, indien tegen de beslissing beroep kan worden ingesteld bij een strafrechter en de **maatregel** in een vergelijkbare binnenlandse zaak **niet zou worden toegestaan**.
- Schending van het ‘*ne bis in idem*’-beginsel.
- Indien het EOB betrekking heeft op een strafbaar feit dat **gedeeltelijk** op het grondgebied van de uitvoerende staat zou zijn **gepleegd** maar daar **niet strafbaar** is.
- Schending van de **grondrechten**.
- Dubbele strafbaarheid** (met uitzonderingen — bijlage D).
- De toepassing van de onderzoeksmaatregel is volgens het recht van de uitvoerende staat beperkt tot een **lijst of categorie strafbare feiten of tot feiten die tenminste strafbaar worden gesteld met een bepaalde straf**, waartoe het strafbaar feit waarop het EOB betrekking heeft niet behoort.

Artikel 11, lid 4, van de EOB-richtlijn: **Verplichting tot overleg** met betrekking tot punten a), b), d), e) en f) alvorens te beslissen een EOB niet te erkennen of ten uitvoer te leggen.

De in de EOB-richtlijn bepaalde gronden voor weigering van erkenning (artikel 11 en andere in hoofdstuk IV van de EOB-richtlijn vermelde gronden) zijn vervat in een **exhaustieve lijst**, die restrictief moet worden uitgelegd, aangezien die gronden een uitzondering vormen op het beginsel van wederzijdse erkenning. In de EOB-regeling is er bijgevolg geen marge om de tenuitvoerlegging van EOB's te weigeren op gronden die niet in de lijst zijn opgenomen, zoals het opportunititeitsbeginsel.

5.5. Spoedeisende gevallen

De inachtneming van door de EOB-richtlijn vereiste vormvoorschriften kan bijzonder lastig zijn in spoedeisende gevallen, bijvoorbeeld omdat ervoor moet worden gezorgd dat een ondertekend EOB-formulier in de oorspronkelijke taal wordt verzonden en wordt vertaald in een door de uitvoerende lidstaat aanvaardde taal, of dat de valideringsprocedure wordt gevolgd tijdens feestdagen of weekends. De EOB-richtlijn voorziet niet in voorlopige maatregelen die moeten worden genomen vooraleer een EOB wordt uitgevaardigd.

Beste praktijk met betrekking tot spoedeisende gevallen

- ▶ In spoedeisende gevallen is het raadzaam zo snel mogelijk contact op te nemen met de uitvoerende autoriteit om de verschillende opties te bekijken; bij voorkeur worden **Eurojust** of de **contactpunten van het EJN** tijdig bij de zaak betrokken.
- ▶ In sommige lidstaten worden vóór het verzenden van het daadwerkelijke EOB ook **verzoeken via e-mail, fax of zelfs per telefoon** aanvaard in spoedeisende gevallen. In sommige situaties kan artikel 7 van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken met betrekking tot de uitwisseling van gegevens op eigen initiatief een oplossing bieden.
- ▶ Sommige lidstaten die niet hebben aangegeven dat zij een andere officiële taal **aanvaarden overeenkomstig artikel 5, lid 2, van de EOB-richtlijn, aanvaarden desondanks een spoed-eisend EOB in het Engels** op voorwaarde dat het vertaalde EOB snel volgt.
- ▶ Wanneer de validering van een EOB is vereist, zijn sommige lidstaten in spoedeisende gevallen bereid **om bepaalde eerste maatregelen te nemen om bewijsstukken veilig te stellen**, zelfs voordat zij het gevalideerde EOB hebben ontvangen. In zulke

gevallen moet een e-mail worden verstuurd met een korte geschreven samenvatting van de feiten. Voorts aanvaarden sommige lidstaten een bevestiging per e-mail van de bevoegde validerende autoriteit wanneer die niet beschikbaar is om het EOB te ondertekenen.

- ▶ Het EJN-document “Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive” bevat informatie over spoedeisende gevallen in elke lidstaat, bijvoorbeeld met betrekking tot de mate waarin het Engels kan worden gebruikt en tot het gebruik van e-mail als eerste stap.

5.6. Kennisgeving van ontvangst (artikel 16, lid 1, bijlage B) en termijnen (artikel 12, bijlage B)

Het is verplicht om **bijlage B** te gebruiken om kennis te geven van de ontvangst van het EOB (artikel 16, lid 1, van de EOB-richtlijn); het is zo dat bijlage B moet worden ingevuld en aan de uitvaardigende autoriteit moet worden verzonden bij de ontvangst van elk EOB. Wanneer de ontvangende autoriteit het EOB overdraagt aan een andere autoriteit voor de tenuitvoerlegging ervan, dan moet dit worden vermeld in bijlage B en moet de uitvaardigende autoriteit zo snel mogelijk contact opnemen met laatstgenoemde autoriteit. Bijlage B dient ook om de uitvaardigende autoriteit op de hoogte te stellen van de datum waarop termijnen moeten beginnen te lopen.

Verplichte termijnen (artikel 12 van de EOB-richtlijn):

De beslissing betreffende de erkenning of tenuitvoerlegging van het EOB moet worden genomen, en de tenuitvoerlegging van de onderzoeksmaatregel, moet plaatsvinden **“met dezelfde snelheid en prioriteit als ware het een vergelijkbare binnenlandse zaak”**.

▶ Verplichte termijnen

- voor de beslissing betreffende de erkenning of tenuitvoerlegging (30 dagen + 30 dagen); en
- o voor de tenuitvoerlegging van de maatregel (90 dagen na de beslissing betreffende de erkenning of tenuitvoerlegging).

▶ Voorlopige maatregelen (artikel 32)

- o beslissing, indien mogelijk, binnen 24 uur na ontvangst van het EOB.

Net als in het geval van andere instrumenten van wederzijdse erkenning, voorziet de EOB-richtlijn in **termijnen** voor erkenning of tenuitvoerlegging en voor het uitvoeren van de onderzoeksmaatregel(en). In artikel 12, lid 6, van de EOB-richtlijn wordt bepaald dat in gevallen waarin het voor de bevoegde uitvoerende autoriteit niet haalbaar is de termijn na te leven, laatstgenoemde de uitvaardigende autoriteit hiervan in kennis stelt, met opgave van de redenen voor de vertraging, en zij met de uitvaardigende autoriteit overlegt over een passend tijdschema voor de tenuitvoerlegging van de onderzoeksmaatregel(en). De tenuitvoerlegging van het EOB wordt aldus uitgesteld. In geen geval mag de vertraging de oorzaak van of de reden voor niet-tenuitvoerlegging zijn.

Zaken met digitaal bewijsmateriaal en korte termijnen voor gegevensbewaring: De EOB-richtlijn voorziet in de mogelijkheid van een zogeheten **voorlopige maatregel in zeer spoedeisende gevallen** (artikel 32 van de EOB-richtlijn), waarbij de vernietiging, omzetting, verplaatsing, overdracht of vervreemding van materiaal (met inbegrip van gegevens) dat als bewijsstuk kan worden gebruikt, voorlopig wordt voorkomen. In zo'n geval wordt het besluit over de voorlopige maatregel door de uitvoerende autoriteit binnen 24 uur en in ieder geval zo snel mogelijk, genomen en meegedeeld. Er moet gezorgd worden voor coördinatie in een vroeg stadium en de rechterlijke autoriteiten moeten bij de zaak worden betrokken.

6. Specifieke onderzoeksmaatregelen (artikelen 22-31)

6.1. Algemeen

De EOB-richtlijn voorziet in haar artikelen 22 tot en met 31 in verschillende specifieke onderzoeksmaatregelen.

In de punten 6.2 tot en met 6.7 zijn de ervaringen verwerkt die Eurojust en het EJN in verband met sommige onderzoeksmaatregelen hebben verzameld. Ze bevatten echter geen alomvattend overzicht aangezien slechts beperkte informatie beschikbaar is over bepaalde onderzoeksmaatregelen, zoals de tijdelijke overbrenging van personen in hechtenis (artikel 22 EOB-richtlijn) en infiltratieoperaties (artikel 29 EOB-richtlijn).

6.2. Verhoor per videoconferentie (artikel 24)

Artikel 24 van de EOB-richtlijn voorziet in de mogelijkheid om **verdachte of beschuldigde personen te verhoren per videoconferentie**. In sommige landen staat de nationale uitvoeringswetgeving het verhoor van een verdachte of beschuldigde persoon enkel toe als de persoon hiermee instemt ("weigert"; verplichte grond voor weigering van erkenning) terwijl de nationale uitvoeringswetgeving in andere landen minder streng is ("kan" weigeren; optionele grond voor weigering van erkenning).

Artikel 24, lid 1, van de EOB-richtlijn voorziet ook in de mogelijkheid om **"de getuige of deskundige" per videoconferentie te doen verhoren**. Hoewel "slachtoffers"

niet uitdrukkelijk zijn vermeld en "slachtoffers" geen "getuigen" zijn volgens sommige nationale rechtssystemen (verschillende procedurele rechten en verplichtingen; geen verplichting om te getuigen of de waarheid te spreken), lijken de meeste lidstaten te aanvaarden dat zij onder artikel 24 van de EOB-richtlijn vallen.

Verhoor per videoconferentie tijdens het proces: De vraag is gerezen of het EOB kan worden gebruikt om beschuldigde personen tijdens het proces te verhoren en aldus de deelname van de beschuldigde personen aan het strafproces te verzekeren zonder hen tijdelijk over te brengen. In overweging 25 wordt bevestigd dat de EOB-richtlijn geldt in elke fase van de strafprocedure, ook tijdens het proces. Verhoor per videoconferentie tijdens het proces — in deze specifieke context — wordt zeker niet gebruikt door lidstaten waarvan het nationale recht vereist dat de beschuldigde persoon daadwerkelijk aanwezig is op het proces. Het is mogelijk dat deze maatregel in dezelfde omstandigheden ook niet wordt gebruikt door die lidstaten die videoconferentie enkel kunnen gebruiken voor bewijsvergaring. Deze landen kunnen evenwel zulke EOB's van lidstaten waarin die videoconferentie wel is toegestaan, ten uitvoer leggen op voorwaarde dat de rechten van de beschuldigde persoon zijn gewaarborgd en dat de tenuitvoerlegging niet in strijd is met de fundamentele rechtsbeginselen van de uitvoerende lidstaat (zie artikel 24, lid 2, punt b), van de EOB-richtlijn).

Beste praktijk:

- ▶ Indien de te verhoren persoon een andere hoedanigheid heeft in de uitvaardigende lidstaat

(getuige) dan in de uitvoerende lidstaat (verdachte), moeten hem bij zijn verhoor zijn rechten als getuige, respectievelijk verdachte op grond van het recht van elk van beide lidstaten worden meegedeeld.

- ▶ Evenzo geniet een verdachte/beschuldigde persoon in geval van videoverhoor de bescherming van de door beide rechtssystemen toegekende rechten, d.w.z. de rechten die bestaan in zowel de uitvoerende als de uitvaardigende lidstaat; getuigen en deskundigen mogen hun verschoningsrecht inroepen indien dat recht door één van de rechtssystemen wordt toegekend (zie artikel 24, lid 5, punt e), van de EOB-richtlijn).

6.3. Verhoor per telefoonconferentie (artikel 25)

De EOB-richtlijn voorziet in de mogelijkheid om **getuigen en deskundigen te verhoren per telefoonconferentie** maar lijkt de mogelijkheid om verdachte of beschuldigde personen per telefoon te verhoren, uit te sluiten aangezien de tekst van artikel 25, lid 2, van de EOB-richtlijn geen verwijzing bevat naar lid 1 en 2 van artikel 24 van die richtlijn.

6.4. Inlichtingen over bancaire en andere financiële operaties (artikel 27)

Artikel 27 van de EOB-richtlijn voorziet in de mogelijkheid om een EOB ten uitvoer te leggen teneinde financieel bewijsmateriaal te verkrijgen over rekeningen, ongeacht de aard ervan, bij een bank of een niet-bancaire financiële instelling, van een persoon tegen wie een strafprocedure loopt. Het artikel is bijgevolg niet beperkt tot verdachte of beschuldigde personen maar heeft betrekking op **eenieder** ten aanzien van wie dergelijke financiële inlichtingen noodzakelijk worden geacht, in zoverre het verzoek voldoende met redenen omkleed is voor gebruik in de loop van de strafprocedure (evenredigheid; zie ook overweging 27).

6.5. Rechtstreekse bewijsvergaring (artikel 28)

De meeste lidstaten beschouwen de formulering van artikel 28 van de EOB-richtlijn als voldoende ruim om ook maatregelen zoals videobewaking,

het opsporen of volgen door middel van technische apparatuur (GPS) en het zich toegang verschaffen tot een computersysteem te omvatten.

6.6. Interceptie van telecommunicatie met technische hulp (artikel 30)

De meningen zijn verdeeld over de vraag of artikel 30 van de EOB-richtlijn kan worden toegepast op een verzoek om afluisterapparatuur te plaatsen (bv. afluistermicrofoons in een auto).

6.7. Interceptie van telecommunicatie zonder technische hulp (artikel 31)

Artikel 31 van de EOB-richtlijn regelt de **kennisgeving aan de lidstaat waar de persoon op wie de interceptie betrekking heeft, zich bevindt en van welke geen technische bijstand is vereist** (bijlage C). Het **ontbreken van de kennisgeving en/of de goedkeuring** kan leiden tot problemen met de toelaatbaarheid van het bewijs. In sommige lidstaten is de centrale autoriteit bevoegd om bijlage C in ontvangst te nemen; in andere lidstaten moet bijlage C worden verzonden aan de lokale autoriteit, indien deze is geïdentificeerd.

Mate waarin een in kennis gestelde autoriteit moet controleren of “de interceptie in een soortgelijke binnenlandse zaak niet zou zijn toegestaan” (artikel 31, lid 3, van de EOB-richtlijn):

De meningen zijn verdeeld, en gaan van een louter formele procedurele controle tot een inhoudelijk onderzoek, waarvoor om aanvullende informatie wordt verzocht met het oog op een beoordeling die kan leiden tot de beëindiging van de interceptie en/of het afgeven van een beslissing teneinde te voorkomen dat het geïntercepteerde materiaal als bewijs wordt gebruikt. In elk geval kan van nationale autoriteiten niet worden geëist dat zij meer informatie verstrekken dan de informatie waar om wordt verzocht in bijlage A. De kennisgeving is geen bevel tot erkenning van een onderzoeksmaatregel (bijlage A) maar is louter een teken van respect voor de soevereiniteit van het andere land.

Materieel toepassingsgebied van artikel 31 van de EOB-richtlijn:

De meningen zijn verdeeld over de vraag of deze bepaling ook van toepassing is in geval van de plaatsing van afluisterapparatuur (bv. afluistermicrofoons in een auto).

7. Specialiteitsbeginsel

Naast de specifieke rol van het specialiteitsbeginsel in geval van uitlevering en overbrenging van gevonniste personen, is dit beginsel doorgaans ook van toepassing op verzoeken om wederzijdse rechtshulp met het oog op bewijsvergaring (bv. artikel 23 van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken). **De EOB-richtlijn regelt evenwel niet uitdrukkelijk het specialiteitsbeginsel** en de lidstaten hebben uiteenlopende meningen over de vraag of het specialiteitsbeginsel al dan niet van toepassing is in het kader van de EOB-richtlijn.

Deze uiteenlopende meningen leiden tot verschillende benaderingen op het vlak van het uitvaardigen of ten uitvoer leggen van EOB's. Vanuit het oogpunt van de uitvoerende lidstaat vermelden sommige lidstaten uitdrukkelijk dat bij de tenuitvoerlegging van een EOB bewijs enkel mag worden gebruikt voor dat specifieke onderzoek; andere lidstaten vermelden niets maar gaan ervan uit dat het bewijs niet voor een ander doeleinde zal worden gebruikt. Vanuit het oogpunt van de uitvaardigende lidstaat zijn sommige lidstaten

van mening dat steeds om de toestemming van de uitvoerende lidstaat moet worden verzocht vooraleer bewijs in een andere zaak kan worden gebruikt; andere lidstaten zijn van mening dat die stap niet is vereist aangezien de uitvaardigende autoriteit beslist en lidstaten dienovereenkomstig het bewijs zullen overdragen, met inachtneming van het toepasselijke juridische kader inzake gegevensbescherming.

Beste praktijk

- ▶ In zaken waarin een GOT en een EOB parallel worden toegepast, is het raadzaam in de EOB's uitdrukkelijk te vermelden dat het bewijs dat door middel van het EOB (buiten het GOT om) wordt verkregen, kan worden gedeeld met de leden van het GOT.
- ▶ Om problemen te vermijden is het raadzaam dat de uitvaardigende lidstaat een afzonderlijk verzoek doet alvorens het bewijs te gebruiken voor andere doeleinden dan diegene die in het oorspronkelijke EOB zijn opgegeven.

8. Europees onderzoeksbevel versus andere instrumenten

8.1. Europees onderzoeksbevel versus bevrozingsinstrumenten

Een voorwerp kan nodig zijn om als bewijsmateriaal te dienen en met het oog op confiscatie ervan. Indien een voorwerp wordt veiliggesteld met het oog op **bewijsvergaring**, dan is het EOB van toepassing. Voor het **veiligstellen van een voorwerp met het oog op latere confiscatie** is een **bevrozingsbeslissing** vereist (zie ook Kaderbesluit 2003/577/JBZ). Indien een voorwerp tot beide doeleinden moet dienen, wordt algemeen aangenomen dat het EOB moet worden gebruikt als bewijsvergaring het hoofddoel is. Het is aan de uitvaardigende autoriteit om dit te beoordelen en het doel van de bevrozingsmaatregel te verduidelijken.

Bevriezing en confiscatie van eigendom met het oog op teruggave aan de benadeelde partij valt niet onder de EOB-richtlijn (artikel 8 van de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp

in strafzaken blijft van toepassing; zie ook **punt 2.1. Alle onderzoeksmaatregelen en overeenkomstige bepalingen**). In de plaats daarvan moet een verzoek om wederzijdse rechtshulp worden gebruikt. Wanneer een EOB wordt uitgevaardigd (voor bewijsvergaring) en de eigendom wordt later overgedragen aan de uitvaardigende staat, zonder beperkingen op het gebruik ervan (waaronder de teruggave aan de uitvoerende staat), kan de uitvaardigende staat overeenkomstig zijn nationaal recht beslissen over teruggave.

8.2. Europees onderzoeksbevel versus gemeenschappelijke onderzoeksteams

In algemene zin zijn EOB's en GOT's verschillende instrumenten en moet per geval worden bekeken welk instrument het best wordt gebruikt in welke omstandigheid (bv. betrokken landen,

complexiteit van de zaak, soort en aantal vereiste onderzoeksmaatregelen, te verwachten kosten, enz.). Soms kunnen **beide instrumenten worden gecombineerd** en kan bewijs dat is verkregen door een GOT-land door middel van een EOB dat verzonden is naar een niet-GOT-land, worden gedeeld binnen het GOT (met een uitdrukkelijke vermelding in het EOB dat het delen van het bewijs mogelijk maakt). In landen waar handhavingsautoriteiten een belangrijke rol spelen, is het mogelijk dat GOT's te verkiezen zijn boven een "gejuridificeerd" EOB-stelsel.

8.3. Europees onderzoeksbevel versus Europees aanhoudingsbevel

In **overweging 25** van de EOB-richtlijn wordt benadrukt dat, indien de betrokkene naar een andere lidstaat wordt overgebracht om er te worden vervolgd en ook te worden berecht, een EAB moet worden uitgevaardigd.

De **overbrenging van personen teneinde bewijs te verkrijgen van de betrokken persoon** kan evenwel plaatsvinden op grond van de EOB-richtlijn. Aangezien het bij een dergelijke maatregel om vrijheidsberoving gaat, moet er op grond van artikel 22, lid 5, van de EOB-richtlijn een rechter van de uitvaardigende lidstaat betrokken zijn bij de praktische regeling.

8.4. Grensoverschrijdende observaties

Volgens overweging 9 van de EOB-richtlijn **mag de richtlijn niet worden toegepast op grensoverschrijdende observaties** als bedoeld in de *Schengenuitvoeringsovereenkomst*. De meeste lidstaten zijn van mening dat grensoverschrijdende observaties een aangelegenheid van politieke samenwerking zijn en dat er in zulke gevallen geen EOB mag worden uitgevaardigd. Voor andere lidstaten zijn grensoverschrijdende observaties een aangelegenheid van justitiële samenwerking. Voorts zijn sommige lidstaten van mening dat grensoverschrijdende observaties niet onder de EOB-richtlijn vallen tenzij in de procedure gebruikgemaakt wordt van volgapparatuur, geolocatie en/of aftappen. De verschillende interpretaties van het toepassingsgebied van het EOB met betrekking tot grensoverschrijdende observaties kunnen problemen veroorzaken. Een probleem is bijvoorbeeld de beperking van het gebruik van bewijs dat door middel van grensoverschrijdende observaties is verkregen. In sommige lidstaten kan bewijs dat door middel van die maatregel is verkregen, tijdens het proces worden gebruikt, terwijl dat in andere lidstaten niet kan.

In sommige lidstaten waar het uitvaardigen van een EOB voor grensoverschrijdende observaties niet mogelijk is omdat dit niet is opgenomen in hun nationale recht, kan die maatregel, als die in een inkomend EOB is vervat, toch worden uitgevoerd omdat het nationale recht rekening houdt met mogelijke verschillen met het nationale recht van andere lidstaten.

9. Bijstand verleend door Eurojust en het Europees justitieel netwerk

9.1. Algemene opmerkingen

Eurojust en het EJN kunnen helpen en adviseren tijdens de verschillende fasen van het traject van een EOB, onder meer bij het opstellen, de toezending, de erkenning, de tenuitvoerlegging en de follow-up. Voor hulp bij de beslissing of Eurojust of het EJN in een concrete zaak kan worden gecontacteerd, zie de *Joint Paper — Assistance in International Cooperation in Criminal Matters for Practitioners, EJN and Eurojust*.

Vóór het uitvaardigen van het EOB kunnen Eurojust en het EJN bijvoorbeeld helpen bij: (i) het opstellen van het EOB en het ophelderen van juridische problemen; (ii) het identificeren van de bevoegde

ontvangende/uitvoerende autoriteit; (iii) het adviseren bij de keuze tussen het gebruik van het EOB of van andere instrumenten (op het gebied van wederzijdse erkenning); (iv) het formuleren van een mogelijke samenwerkingsstrategie (met inbegrip van het plannen van het tijdschema).

Na het uitvaardigen van het EOB kunnen de uitvaardigende of uitvoerende autoriteit om de bijstand van Eurojust en het EJN verzoeken met betrekking tot onder andere de volgende vragen: (i) werd het EOB goed ontvangen? (ii) is het EOB klaar voor tenuitvoerlegging (artikel 9, lid 6, van de EOB-richtlijn)? (iii) zijn er problemen vastgesteld (artikel 7, lid 7, van de EOB-richtlijn)? en (iv) zijn er bijkomende gegevens of documenten vereist (artikel 11, lid 4, van de EOB-richtlijn)?

Telkens als een overlegprocedure wordt opgestart of wanneer bijkomende feedback is vereist, kunnen Eurojust en het EJN de **rol van bruggebouwer** op zich nemen. De EOB-richtlijn voorziet in meerdere overlegprocedures, waarvoor om de bijstand van Eurojust en het EJN kan worden verzocht, bijvoorbeeld om:

- ▶ de toepasselijkheid van het EOB te controleren (evenredigheidscontrole) (artikel 6, lid 3, van de EOB-richtlijn);
- ▶ knelpunten op te helderen of de echtheid van een document te controleren (artikel 7, lid 7, van de EOB-richtlijn);
- ▶ de erkenning en tenuitvoerlegging van EOB's te vergemakkelijken (artikel 9, lid 6, van de EOB-richtlijn);
- ▶ te overleggen over de vraag of het gebruik van een ander soort onderzoeksmaatregel mogelijk is en over de mogelijkheid van intrekking van het EOB (artikel 10, lid 4, van de EOB-richtlijn);
- ▶ vooraleer een beslissing wordt genomen, te overleggen over het verstrekken van noodzakelijke informatie wanneer er gronden voor weigering van de erkenning of de tenuitvoerlegging van een EOB bestaan (artikel 11, lid 4, van de EOB-richtlijn);
- ▶ een passend tijdschema voor de tenuitvoerlegging van de specifieke onderzoeksmaatregel te bespreken in gevallen waarin het niet haalbaar is de termijnen na te leven (artikel 12, lid 6, van de EOB-richtlijn);
- ▶ te overleggen over de tijdelijke overdracht van bewijsmateriaal (artikel 13, lid 4, van de EOB-richtlijn);
- ▶ feedback uit te wisselen over rechtsmiddelen (artikel 14, lid 5, van de EOB-richtlijn);
- ▶ te beslissen over de vraag of en hoe uitzonderlijk hoge kosten worden gedeeld (artikel 21, lid 2, van de EOB-richtlijn); en
- ▶ toelichtingen te verstrekken bij problemen in verband met het invullen van het formulier in bijlage C (kennisgeving van intercepties waarvoor geen technische bijstand is vereist) (artikel 31 van de EOB-richtlijn; bijlage C).

9.2. Eurojust

De EOB-richtlijn is in hoofdzaak een instrument voor bilaterale samenwerking. Multilaterale samenwerking, samenwerking tussen verschillende rechterlijke instanties of de multidisciplinaire dimensie van de strijd tegen grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit komen daarin niet aan bod.

In **complexe multilaterale zaken** waarin maatregelen gevolgen hebben voor verschillende delen van het nationale grondgebied en die gelijktijdige coördinatie met andere maatregelen in de uitvaardigende lidstaat en/of in andere lidstaten of derde landen vereisen, kan Eurojust bijstand verlenen. Uitvaardigende autoriteiten kunnen ook de hulp van Eurojust inroepen wanneer zij verwachten een EOB te zullen uitvaardigen in zaken waarbij meerdere rechterlijke instanties zijn betrokken. In die zaken moeten talrijke stappen worden genomen in verschillende lidstaten, in het bijzonder wanneer de onderzoeksmaatregelen op een concrete gezamenlijke actiedag op een **gecoördineerde en gelijktijdige** wijze moeten worden uitgevoerd in verschillende lidstaten, rekening houdend met de bestaande **coördinatiemechanismes van Eurojust** (coördinatievergaderingen en coördinatiecentra).

Vóór een coördinatievergadering of een actiedag wordt vaak het ontwerp van het EOB gedeeld opdat de uitvoerende autoriteiten feedback kunnen geven en de tenuitvoerlegging van het definitieve EOB vlot verloopt.

9.3. Het Europees justitieel netwerk

De **contactpunten van het EJN** treden op als “**actieve bemiddelaars**” en helpen de uitvaardigende en uitvoerende autoriteiten om rechtstreekse contacten te leggen. Zoals hierboven is beschreven, verlenen de contactpunten van het EJN dagelijkse bijstand inzake het EOB. In het verleden is gebleken dat contact opnemen met de contactpunten van het EJN in het bijzonder loont in spoedeisende gevallen en wanneer een bevoegde validerende autoriteit in een uitvaardigende lidstaat niet beschikbaar is om een EOB te ondertekenen, omdat dan de verdere aanpak kan worden bekeken.

Voorts is het raadzaam contact op te nemen met de contactpunten van het EJN wanneer verscheidene maatregelen moeten worden genomen in verschillende geografische gebieden van een specifieke uitvoerende lidstaat.

De website van het EJN bevat informatie en hulpmiddelen voor de praktische toepassing van de EU-rechtsinstrumenten, onder meer voor de EOB-richtlijn. Rechtsbeoefenaars vinden er de EOB-richtlijn in alle EU-talen, informatie over de stand van zaken van de omzetting van de EOB-richtlijn (bv. de datum van inwerkingtreding in respectieve lidstaten, kennisgevingen van en links naar nationale wetgeving), bevoegde autoriteiten, de talen die respectieve lidstaten aanvaarden en bijlagen A, B en C in alle EU-talen in Word-formaat, enz.

De website biedt volgende praktische online hulpmiddelen aan:

- ▶ het **compendium** maakt het mogelijk om een EOB online op te stellen en de vaste onderdelen van het EOB-formulier onmiddellijk te vertalen in eender welke andere officiële EU-taal;

- ▶ de **justitiële atlas** kan worden gebruikt om de lokale autoriteit te vinden die bevoegd is om het EOB te ontvangen;
- ▶ de **“Fiches belges”** is een instrument dat beknopte praktische en juridische informatie verschaft over een aantal onderzoeksmaatregelen; en
- ▶ de **juridische bibliotheek** bevat vele nuttige documenten, bijvoorbeeld de drie EOB-bijlagen in Wordformaat en nationale EOB-handleidingen, voor zover beschikbaar. Indien deze nationale EOB-handleidingen met het EJN worden gedeeld, worden zij met beperkte toegang op de website van het EJN geplaatst.

Bibliografie

Richtlijn 2014/41/EU van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken

Outcome report of the Eurojust meeting on the European Investigation Order, The Hague, 19-20 September 2018

EIO Conclusions 2017 — 48th and 49th EJM Plenary meetings in Malta and Tallinn

EJM Conclusions 2018 on the European Investigation Order

EJM document, “Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive”

Eurojust/EJM Note on the meaning of “corresponding provisions” and the applicable legal regime in case of delayed transposition of the EIO Directive

Initiative of the Kingdom of Belgium, the Republic of Bulgaria, the Republic of Estonia, the Kingdom of Spain, the Republic of Austria, the Republic of Slovenia and the Kingdom of Sweden for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters — List of provisions of currently existing legal instruments that may be affected (Raadsdoc. 14445/2011)

Joint Paper — Assistance in International Cooperation in Criminal Matters for Practitioners, EJM and Eurojust

Eurojust, Johan de Wittlaan 9, 2517 JR The Hague, The Netherlands
www.eurojust.europa.eu • info@eurojust.europa.eu • +31 70 412 5000
Twitter & LinkedIn: @Eurojust

Print: *Catalogue number:* QP-02-19-415-NL-C • *ISBN:* 978-92-9490-385-3 • *DOI:* 10.2812/46997
Pdf: *Catalogue number:* QP-02-19-415-NL-N • *ISBN:* 978-92-9490-390-7 • *DOI:* 10.2812/555495